

Veileder om reindriftens motorferdsel i verneområder

1. Innledning

Veilederen gjelder reindriftens kjøring på barmark og skal være et hjelpemiddel både for reindriftnæringen og forvaltningsmyndighetene i verneområder. Den nærmere målgruppen vil være:

- reindriftsutøvere og distriktsstyrer, samt
- forvaltningsmyndighetene i verneområdene

Formålet med veilederen er å gi informasjon og veiledning om hva søknader om motorferdsel skal inneholde, og hvordan søknader skal behandles i forbindelse med kjøring i verneområder. Veilederen er gitt ut av Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet i fellesskap, og skal være retningsgivende for søknadsbehandlingen.

Forvaltningsmyndigheten for de store verneområdene i Norge er normalt nasjonalpark- eller verneområdestyrer. Verneområdestyrene består av folkevalgte representanter fra kommuner og fylkeskommuner, samt Sametinget i samiske områder. Disse styrene har egne nasjonalpark- eller verneområdeforvaltere som kan kontaktes. Kontaktinformasjon finnes på hjemmesidene til det enkelte verneområde.

De fleste verneområdene har som utgangspunkt et generelt forbud mot all motorferdsel. Det er imidlertid gjort et generelt unntak for reindriftens kjøring med snøscooter på vinterføre. Unntaket gjelder kun nødvendig kjøring for utøvelse av reindrift.

All kjøring på barmark krever at det gis dispensasjon fra motorferdselsforbudet. Det er derfor viktig at nødvendig motorferdsel blir omsøkt på en hensiktsmessig måte og at det etableres gode rutiner for søknader om dispensasjon, behandling av søknader og kontroll med kjøringen. Med motorferdsel i denne veilederen menes bruk av ATV, traktor og 2-hjuls motorsykkel o.l. på barmark, samt bruk av motordrevet luftfartøy (f.eks. helikopter og droner). Der aktuell verneforskrift inneholder forbud mot bruk av modellfly o.l., vil også bruk av drone kreve dispensasjon. Det er viktig at eventuell bruk av drone i alle tilfeller vurderes opp mot bestemmelser i aktuelle verneforskrifter for å avklare lovligheten ved bruk av luftfartøy uten fører.

2. Aktuelle bestemmelser om motorferdsel

De generelle reglene om motorferdsel i utmark er fastsatt i lov om motorferdsel i utmark og vassdrag (motorferdselloven) og forskrift om bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag. I tillegg gjelder særskilte bestemmelser om bruk av motorkjøretøy i reindriftsloven og forskrifter for verneområder.

Utgangspunktet er at motorisert ferdse i utmark er forbudt, med mindre annet følger av lov eller vedtak med hjemmel i lov. Regelverket tar imidlertid ikke sikte på å hindre nødvendig ferdse i til anerkjente nytteformål. Det vil si at det er den unødvendige og fornøylespregete kjøringen som

skal reguleres. For all lovlig motorferdsel i utmark stilles det krav om aktsom og hensynsfull ferdsel for å unngå skade og ulempe for naturmiljø og mennesker.

Utover støy og annen forurensning, vil bruk av kjøretøy på barmark medføre slitasje og skade på terrenget ved at belter og hjul etterlater seg merker og sår i naturen. Motorferdsel kan også skade eller forstyrre dyreliv, og være til ulempe for de som driver med reindrift eller husdyrhold. Et enkelt kjøretøy behøver isolert sett ikke medføre slike skader og ulemper, men summen av disse vil kunne utgjøre en stor miljøbelastning. Det er derfor viktig at kjøring, f.eks. i forbindelse med utøvelse av reindriftsnæring, begrenses til det som er nødvendig. I denne nødvendighetsvurderingen må det blant annet ses hen til hvor viktig transporten er, og om det er andre måter å løse transportbehovet på.

Nærmere om motorferdselsbestemmelsene

De viktigste bestemmelsene om motorferdsel i forbindelse med reindrift finnes i motorferdselloven, reindriftsloven og naturmangfoldloven.

- I motorferdselloven § 4 er det for reindriftsnæring gjort direkte unntak fra det generelle motorferdselsforbudet
- Reindriftsloven § 23 viser til at den som utøver reindrift har adgang til å bruke fremkomstmidler i tråd med distriktsplan. Loven viser videre til at all motorisert ferdsel skal skje *i samsvar med fastsatte forskrifter om vern*.
- Det er i naturmangfoldloven og tilhørende verneforskrifter fastsatt særskilte bestemmelser om motorferdsel i verneområder. Disse bestemmelsene går foran annet regelverk om motorferdsel og krever at det må foreligge tillatelse fra den aktuelle forvaltningsmyndigheten for å kjøre på barmark.

Reindriftsloven § 62 krever at det skal utarbeides en distriktsplan for distriktet som blant annet skal inneholde en oversikt over nødvendige fremkomst- og transportmidler som anvendes i distriktet. Bruksregler for terrenggående barmarkskjøretøy skal også fremgå av distriktsplanen.

3. Hvordan søke om motorferdsel i verneområder

Regelverket krever egen tillatelse for å kjøre på barmark i verneområder, selv om slik kjøring er tillatt etter reindriftsloven og motorferdselloven. En tydelig beskrivelse av behov og hva som utgjør nødvendig kjøring i distriktsplanen kan gi et godt grunnlag for søknad om dispensasjon. Søknader med bakgrunn i distriktsplaner kan åpne for flerårige tillatelser, f.eks. inntil fem år, hvilket kan bidra til en mer forutsigbar og forenklet saksbehandlingsgang for reindriftsutøvere.

Det er reindriftsutøvere som har ansvar for å utarbeide distriktsplaner i samsvar med kravene i reindriftsloven. Dersom distriktsplanen oppfyller kravene til utarbeidelse av distriktsplan for bruk av motoriserte kjøretøy, kan verneområdestyrene treffe vedtak om å tillate kjøring i samsvar med denne. Dette innebærer at distriktsplanen må oppfylle kravene i reindriftsloven, samt inneholde de opplysninger som fremgår av denne veilederens punkt 4 *opplysninger som skal omfattes av distriktsplanen*.

Ved behandlingen av søknad om dispensasjon gjelder reglene i forvaltningsloven kapittel IV om saksforberedelse ved enkeltvedtak.

For å sikre at distriktsplanen innehar tilstrekkelig beskrivelser om motorisert ferdsel er det hensiktsmessig at distriktsplanen sendes forvaltningsmyndigheten for verneområdet til gjennomlesning og eventuell uttalelse før den blir vedtatt.

For søknader om barmarkskjøring i verneområder gjelder følgende saksgang:

- ✓ Utarbeidelse av distriktsplan etter reglene i reindriftsloven og del 4 i veilederen
- ✓ Oversendelse av foreløpig plan til verneområdestyret for gjennomlesing og uttalelse
- ✓ Oversendelse av søknad til forvaltningsmyndigheten med vedlegg av endelig distriktsplan for søknadsbehandling og vedtak
- ✓ Utsending av vedtak til distriktsstyret og aktuelle reindriftsutøvere

4. Opplysninger som skal omfattes av distriktsplanen

Opplysninger som er nødvendig for verneområdeforvaltningen ved saksbehandlingen er:

- Hvilket geografisk område skal det kjøres i. Dette innebærer at distriktsplanen må inneholde opplysninger om:
 - Hvilke verneområder som berøres av kjøringen
 - Hvilke faste kjøreløyper/traseer som vil benyttes. Disse traseene kartfestes og spesifiseres i den grad det er mulig
- Behov for kjøring utenfor faste kjøreløyper/traseer
 - I distriktsplanen bør det fremgå om behovet er stort eller lite. I den grad det er mulig bør det angis daglig og ukentlig behov. Dersom behovet er stort bør en kort beskrivelse foreligge for en mer effektiv saksbehandling av søknaden
- Angivelse av arbeidsoppgaver
 - For eksempel gjeting, flytting, samling/slakting mm.
- Omfang på kjøringen
 - Angivelse av antall kjøretøy/førere
 - Hvor mye og hvor ofte skal det kjøres
 - Hvilke årstider og måneder skal det kjøres
 - I hvilken periode er det størst behov for kjøring
- Type og antall kjøretøy og luftfartøy
 - ATV m/u belter, 2 hjuls motorsykel, droner, osv
 - Ved bruk av luftfartøy bør distriktsplanen inneholde en kort beskrivelse av formål med bruken, samt når og i hvilket område det er aktuelt med bruk av luftfartøy
- Hvilke reindriftsutøvere som benytter området
 - Eventuelle endringer skal varsles til verneområdeforvaltningen
- Hvilke drenger som vil benyttes
 - Dokumentasjon på oppdraget bør foreligge. Det kan enten være som vedlegg til distriktsplanen eller så må den kunne fremlegges ved kontroll
 - Eventuelle endringer skal varsles til forvaltningsmyndigheten for verneområdet

Det skal i grunnlaget som gir drengen et konkret og reelt oppdrag angis hvilke arbeidsoppgaver som skal utføres, hvor arbeidet skal foregå, samt i hvilket tidsrom arbeidet skal utføres. Oppdrag på barmark i verneområder må også for eventuelle dreng ligge innenfor de rammer som er beskrevet i distriktsplanen. Dette skal fremgå av grunnlaget for oppdraget som er gitt drengen..

5. Dokumentasjon i forbindelse med kontroll og mulige sanksjoner

Av hensyn til effektive lovlighetskontroller er det viktig at brukeren av motorkjøretøy kan fremlegge skriftlig dokumentasjon på tillatelse til kjøring. Dokumentasjonen skal kunne fremvises under kjøring dersom det forlanges av oppsyn og/eller politi. Dette skal stilles som vilkår når verneområdestyrene treffer vedtak om å tillate kjøring.

For å unngå tvil om lovligheten av kjøringen er det viktig at eventuelle drenger også kan dokumentere at det foreligger et reelt oppdrag fra reindriftsutøveren. En skriftlig avtale med reindriftsutøveren som medbringes og kan fremvises under kontroll vil i alle tilfelle sikre oppfyllelse av dette dokumentasjonskravet.

Kjøring uten nødvendige tillatelser er å anse som et straffbart forhold, og vil kunne bli anmeldt.

Dersom eksisterende traseer eller skogsveier ikke benyttes til barmarkskjøring hvor dette har vært mulig, vil reindriftsutøveren kunne bli erstatningsansvarlig for skader i terrenget som skyldes kjøringen, jf. naturmangfoldloven § 6. Det vil også kunne pålegges utbedringsarbeider og gjenoppretting av eventuelle skader i medhold av naturmangfoldloven kapittel IX.